

יום של תורה

פרשת שופטים תשפ"ו

בפרק טז בספר דברים, התורה אומרת:

יח/ שִׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ, אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ, לִשְׁבִּטֶיךָ; וּשְׁפָטוּ אֶת הָעָם, מִשְׁפַּט צֶדֶק.
יט/ לֹא תִטָּה מִשְׁפָּט, לֹא תִפְיֹר פָּנִים; וְלֹא תִקַּח שֹׁחַד, כִּי הַשֹּׁחַד יַעֲוֶר עֵינֵי חֲכָמִים, וַיְסַלֵּף דְּבָרֵי צְדִיקִים.
כ/ צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף, לְמַעַן תַּחֲיֶה וַיִּרְשֶׁתְּ אֶת הָאָרֶץ, אֲשֶׁר יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ.

המגלה שיש שנים עשר חלונות ברקיע שדרכם עוברים השפעות רוחניות. שנים עשר הצינורות הללו קשורים כמובן לשנים עשר השבטים, וזה מסביר את נוסחאות התפילה השונות המצויות בידינו. לכל שער עליון יש מבנה מדויק המתאים לבני השבט השייך אליו. הפתח לשערי שמים אינו אחד אצל כולם, והדרך לעלות דרך כל צינור שונה מצינור לחברו. לכן אנו מוצאים נוסחאות שונות בתפילה, מפני שהן מכוונות למבנים רוחניים של שבטים שונים. ומעניין לציין שגם בבית המקדש היו שערי כניסה שונים לפי השבטים. **החת"ם סופר** מוסיף שאותו מבנה עצמו קיים גם בלימוד התורה, המסתעף לשנים עשר צינורות לפי השבטים.

לכן, מבאר **החת"ם סופר**, דין השייך לשבט מסוים יכול להידון כראוי רק על ידי דייני אותו שבט. רק הם יושבים, כביכול, בהתאמה לשורש הרוחני של האנשים שהם דנים. הפסק היוצא מפיהם מתאים אז לצינור העליון שממנו יונק אותו שבט, ולכן אפשר באמת לקרוא לו "משפט צדק". לעומת זאת, אם שבט אחר היה דן את הדין, יש חשש שהפסק יהיה מנותק מן המציאות הרוחנית הזאת. הדין כבר לא יתאים לצינור

החת"ם סופר עומד תחילה על קושי בפסוק שלנו. התורה מדגישה: "לשבטיך". ולכאורה, במבט אנושי פשוט, היה נראה יותר נכון לעשות להפך. דיון משבט אחר היה לכאורה יכול להיות יותר אובייקטיבי מדין הדן את בני שבטו, שהוא מכיר אותם באופן אישי. אם כן, מדוע התורה מדגישה שכל שבט צריך בית דין משלו?

הרב עונה שמצווה זו אינה רק עניין משפטי-סדרי, אלא היא נוגעת למציאות רוחנית עמוקה הרבה יותר. על פי סודות התורה, שנים עשר השבטים מכוונים כנגד שנים עשר צירופי שם הוי"ה, וכן כנגד שנים עשר שערים עליונים שדרכם יורד השפע האלוקי לעולם. לכל שבט יש אפוא שער משלו בעולמות העליונים, צינור רוחני מיוחד, וצירוף פרטי של שם ה' השייך לו.

ההבחנה הזאת אינה סמלית בלבד. כל שבט מקבל את קיומו הרוחני דרך שפע מסוים, המתאים לתפקידו, לטבעו ולמקומו בתוך כלל ישראל. בני השבט קשורים אפוא למערכת השפעה עליונה מיוחדת, השונה מזו של שאר השבטים. יסוד זה מתבאר בדברי **האריז"ל**

1 דברים, פרק טז, פסוק יח.

2 שער הכוונות, על עלינו לשבח, דף נ.

שבו הקב"ה מנהיג את אותו שבט פרטי, וממילא יחסר לו משהו מן היושר הפנימי שלו.

החת"ס סופר מוסיף בזה דבר נפלא. הוא מבאר שכל דיין בארץ יושב באמת על ה"כסא" של הכוח הרוחני שמייצג אותו בעולמות העליונים. אצל אומות העולם, הדיינים שואבים את סמכותם מן הכוחות העליונים הממונים על כל אומה ואומה. אבל דייני ישראל יושבים על כסאו של הקב"ה עצמו. ואף על פי כן, בתוך כלל ישראל עצמו, כל שבט נשאר קשור לצירוף המיוחד שלו בשם ה' ולשער העליון השייך לו.

מעתה הפסוק מקבל משמעות חדשה. הלשון "בכל שעריך" אינה מדברת רק על שערי הערים שבהם יושבים בתי הדין. לפי **החת"ס סופר**, היא רומזת גם לשערי שמים, לשנים עשר השערים הרוחניים המכוונים כנגד שנים עשר השבטים. הקב"ה נתן לכל שבט את שערו ואת צירוף שם ה' השייך לו. דווקא משום שכל בית דין קשור לשורש העליון המסוים הזה, הוא יכול להעמיד באמת "משפט צדק".

היסוד הזה מאפשר לנו להבין את המחלוקות שבין רבותינו במבט אחר לגמרי. אנו מוצאים מחלוקות רבות גם בגמרא וגם בפסיקת ההלכה, ולפעמים קשה לתפוס כיצד שני צדדים הסותרים זה את זה יכולים להיות אמת ומבוססים בתורה. ובכל זאת חז"ל אומרים בפירוש³: "אלו ואלו דברי אלוקים חיים", אף שאלו מתירים ואלו אוסרים. והמדרש⁴ אומר דבר מפתיע עוד יותר: כל דבר שהקב"ה לימד את משה נמסר לו בארבעים ותשע פנים טהור ובארבעים ותשע פנים טמא. נמצא שאפשר למצוא ראיות גם כנגד המצוות כפי שאנו מכירים אותן. איך אפשר להבין זאת?

רבינו צדוק הכהן⁵ מבטא רעיון עמוק מאוד. כל נשמה מישראל שונה מחברתה, ולכל אחת יש תפיסה מיוחדת בתורה השייכת לה. כבר ביארנו כמה פעמים שקיום המצוות נועד לתקן את הנשמה. ממילא מובן היטב שטיפול של נשמה אחת יכול להיות שונה מטיפול של נשמה אחרת. במובן זה, יש תרופות רוחניות שהן טובות לאחד, ועלולות להיות מזיקות לאחר, לפי שורש נשמתו. משה רבנו קיבל את כל הצדדים החיוביים והשליליים שבמצוות, כלומר הוא ידע כיצד כל מצווה צריכה להתגלות באופן המתאים לנשמה שתעסוק בה.

הגמרא⁶ אומרת שבמקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלים עוף בחלב. רבי יוסי הרי חולק על שאר חכמים בדין זה, וסובר שהאיסור נאמר רק בבהמה ולא בעוף. כולנו יודעים היום שאין ההלכה כדעה זו. האם נאמר שבני מקומו של רבי יוסי חטאו?

ודאי שלא. **רבינו צדוק הכהן** אומר להפך: בשעה שאכלו כך, הם פעלו פעולות גדולות השייכות לשורש נשמתם. במילים אחרות, אצלם הדבר היה מצווה, ואצלנו הוא עבירה. לפי שורש נשמתם, אותה הופעה של המצווה הייתה טובה ומועילה, במקום שאצל רוב ישראל היא הייתה מסוכנת.

אולם דברי **החת"ס סופר** מעוררים שאלה חדשה. הרב מלמד שכל אחד משנים עשר השבטים קשור לאחד משנים עשר צירופי שם ה', ואלו קשורים לשנים עשר שערי שמים שדרכם יורד השפע האלוקי. ומאידך, המקובלים מבארים ששנים עשר הצירופים הללו מכוונים גם כנגד שנים עשר המזלות המלווים את מהלך השמש במשך השנה. אם כן עולה שאלה יסודית: מה הקשר בין שנים עשר שבטי ישראל לבין שנים עשר המזלות?

המדרש⁷ אומר בעניין זה: "עַד שֶׁלֹא חָטָא אָדָם הָרָאשׁוֹן הָיוּ הַמִּזְלֹת מְהַלְכִין דֶּרֶךְ קִצְרָה וּבִמְהִירוֹת, מִשְׁחָטָא סִבְבָּן דֶּרֶךְ אֲרֻכָּה וּבִמְתִינֹת. יֵשׁ מִזֶּל שְׁגוּמָר הַלּוֹכוֹ לִי"ב חֹדֶשׁ, כְּגוֹן כּוֹכַב חֲמָה. וְיֵשׁ מִזֶּל שֶׁהוּא גוּמָר הַלּוֹכוֹ לִשְׁלֹשִׁים יוֹם, וְהִיא לְבָנָה. וְיֵשׁ מִזֶּל שְׁגוּמָר הַלּוֹכוֹ לִשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה שָׁנָה, וְהוּא צֹדֵק. וְיֵשׁ מִזֶּל שֶׁהוּא גוּמָר הַלּוֹכוֹ לִשְׁלֹשִׁים שָׁנָה, וְהוּא שְׁבָתִי. חוּץ מִן כּוֹכַב נֶגֶה וּמֵאֲדָיִם, שֶׁאֵין גּוֹמְרִין הַלּוֹכִין אֶלָּא לְאַרְבַּע מֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה".

נמצא שחטא אדם הראשון פגם במהלך הכוכבים והמזלות. וכמו שאנו רואים אצל האדם עצמו, שלאחר החטא נכנס יותר אל עומק החומר ונחלש, כך כל הבריאה איבדה מעוצמתה והאטה את מהלכה.

נחזור למחלוקת שכבר עסקנו בה פעמים רבות לגבי זמן בריאת העולם⁸. שני תנאים נחלקו בזה. רבי אליעזר אומר שהעולם נברא בתשרי. רבי יהושע אומר שהוא נברא בניסן. צריך להדגיש ששניהם מדברים על היום השישי לבריאה, שבו נברא אדם הראשון, וממנו מתחילה האנושות. לפי שתי הדעות, היום הראשון לבריאה היה ישיבה ימים קודם לכן. **הגמרא** מביאה ראיות לשני הצדדים, ונראה שלשניהם יש מקום

3 מסכת עירובין, דף יג ע"ב.

4 מדרש תהילים, פרק יב, פסוק ז.

5 בספרו שיחות מלאכי השרת, עמ' ה.

6 מסכת שבת, דף קל ע"א.

7 בראשית רבה, פרק י', סימן ד.

8 מסכת ראש השנה, דף יא ע"א.

הַשָּׂדֶה טָרַם יִצְמַח: כִּי לֹא הִמָּטִיר יְהוָה אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ, וְאָדָם אֵין לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה.⁹
ו/ וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ, וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה.

על הפסוק השני שהבאנו, רש"י מביא: "ומאי טעמא לא המטיר לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתן של גשמים וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים".

רש"י מבאר קודם לכן שהצמחים אכן קיימו את ציווי ה' שנאמר בפרק הקודם, אלא שהם עצרו את גדילתם בפתח הקרקע, והמתנינו שאדם יתפלל שיירדו גשמים, ואז יוכלו לצאת ולהתגלות.

מדברי רש"י עולה שאלה גדולה. לפי דבריו, הצמחים אינם יכולים ליהנות מן המים הדרושים לגילויים כל זמן שאדם עדיין אינו בעולם. אולם המשך הפסוקים מעיד שכבר היה מקור מים שהשקה את הארץ. אם כן, מדוע תפילתו של אדם הייתה כל כך הכרחית לצמיחה?

גם לשון הפסוק עצמו נראית כפולה. בתחילה הוא אומר שאין שיח השדה, ולאחר מכן שאין עשב השדה. אחר כך הוא מביא כביכול שתי סיבות: לא ירד גשם, ואין אדם. לפי דברי רש"י, שתי הסיבות הללו הן בעצם סיבה אחת, והדבר רק מחזק את תחושת הכפילות.

הגאון מווילנא¹¹ מביא דרך אחרת מדברי רש"י. לשיטתו, דברי הפסוק כאן נראים כסותרים את סיפור הבריאה שבפרק הראשון, שהרי שם נאמר בפירוש שהצמחים כבר יצאו ונראו בפועל. איך אפשר לומר כאן שהם עדיין נסתרים?

לקושי הזה מצטרף קושי נוסף. בסיפור היום השלישי התורה מדברת על "ארץ", ואילו בפסוק שלנו היא מתחילה גם בלשון ארץ, אך מסיימת בלשון "אדמה". שינוי הלשון מלמד שהתורה אינה מדברת כאן על אותם צמחים ממש.

הגאון מווילנא עונה שהעצים והעשבים הנזכרים כאן אינם אלו שנבראו ביום השלישי. מדובר בסוג אחר לגמרי של צמחייה, זו שתופיע לאחר חטא אדם הראשון, בשעה שהקב"ה גוזר עליו: "וְקוֹץ וּדְרֹר תִּצְמַיֵּחַ לָךְ". לפי קריאה זו, "כל שיח השדה" אינו מתייחס לאילנות פרי, אלא לעצי בר הגדלים מאליהם ביערות, מה שחז"ל קוראים אילני סרק. וכן "עשב השדה" אינו דגן או צמחי מאכל הנזרעים על ידי

היערות דבש⁹ מביא דרך ליישב את שתי הדעות על פי העניין שלנו. הוא מבאר תחילה שהמחלוקת אינה על עצם בריאת העולם, אלא על מקום המזלות בשעה שהקב"ה תלה אותם ברקיע ביום הרביעי. השאלה היא אם המאורות נתלו בתחילת מזל טלה, שהוא כנגד חודש ניסן, או בתחילת מזל מאזניים, שהוא כנגד חודש תשרי.

כפי שאמרנו, לפני חטא אדם הראשון היו המזלות נעים במהירות עצומה, ואחרי החטא תנועתם הואטה מאוד. לפי זה אפשר להבין ששתי הדעות אמת כאחת. המאורות אכן נתלו ברקיע בתחילת מזל טלה, ולכן ניסן נקרא "ראשון לחודשים", מפני שהוא נקודת ההתחלה של מהלך המזלות ושל מחזור השנה. המאורות התחילו את מסלולם מן המזל הראשון הזה.

אלא שלפני חטא אדם הראשון מהירותם הייתה גדולה מאוד. בתוך יומיים בלבד, מן היום הרביעי ועד אמצע היום השישי, הם עברו חצי גלגל המזלות. לכן כאשר אדם הראשון נברא ביום שישי אחר חצות, השמש, הירח ושאר המאורות כבר הגיעו למזל מאזניים, כלומר לזמן תשרי.

לפי זה שני הלוחות מקבלים את מקומם. לגבי התקופות, התלויות בנקודת התחלת תנועת המאורות, מונים מניסן, מפני שאז נתלו המאורות והחלו את סיבובם. אבל לגבי שנות האדם והאנושות, מונים מתשרי, כי אז נברא אדם בפועל, בשעה שהמאורות כבר הגיעו למזל מאזניים. כך דברי חז"ל משלימים זה את זה, ומגלים הבנה עמוקה הרבה יותר בסדר הבריאה.

אך עדיין יש כאן דבר פלא. האדם מופיע בתשרי, ואילו המזלות מתחילים לפעול בניסן. לכאורה הנהגת המזלות שייכת להנהגת הטבע של הבריאה, והנהגה זו קשורה בדרך כלל ללוח של תשרי. ואילו הופעת האדם פותחת אפשרות חדשה – הנהגה על-טבעית, השייכת בדרך כלל לחודש ניסן. אם כן היה נראה שראוי שאדם ייברא בניסן, והמזלות יתחילו את תנועתם בתשרי. מדוע יש כאן כביכול החלפה?

פתח לתשובה אפשר למצוא בעיון מדויק בפסוקים הבאים¹⁰:

ד/ אֱלֹהֵי תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ, בְּהִבְרָאָם: בְּיוֹם עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם.¹⁰
ה/ וְכָל שִׁיחַ הַשָּׂדֶה טָרַם יְהִי בָאָרֶץ, וְכָל עֵשֶׂב

⁹ חלק א, דרוש א, דיבור המתחיל "אבל העניין..."

¹⁰ בראשית, פרק ב.

¹¹ אדרת אליהו, בראשית, פרק ב, פסוק ה.

האדם, אלא עשבי בר הגדלים מאליהם בלי זריעה.

דברי הגאון **מווילנא** מאפשרים לנו לחדש ביאור השייך למהלך שלנו. בפסוק ד שהבאנו יש שינוי כתיבה במילה "בְּהִבְרָאָם". כידוע, האות ה' שבמילה זו נכתבת קטנה.

רש"י כותב על הפסוק הזה: **"בְּה' בְּרָאָם שְׁנֵאמַר בְּיָהּ ה' צוֹר עוֹלָמִים בְּשָׁנֵי אוֹתִיּוֹת הִלְלוּ שֶׁל הַשֵּׁם יֵצֶר שְׁנֵי עוֹלָמִים וְלִמְדָּךְ כָּאֵן שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה נִבְרָא בְּה' א'".**

אם האות ה' היא מקור הבריאה הנרמז במילה הזאת, מדוע היא קטנה? לכאורה היה מתאים יותר שתהיה גבוהה ובולטת משאר האותיות.

אפשר אולי לומר שהתשובה נובעת מדברי הגאון **מווילנא**. הפסוק הזה מכין את המצב שיבוא בעקבות חטא אדם הראשון. החטא יגרום להופעת סוג חדש של צמחייה, צמחייה עקרה שאינה מוציאה פרי. אם מצב זה נובע מחטא האדם, מובן שבשורש הדברים צמחים אלו היו אמורים להוציא פירות, אלא שהחטא צמצם את כוחם. הצמצום הזה מופיע באופן רחב יותר, מפני שכל הבריאה כולה הוטלה תחת מגבלה. לכן האות ה' קטנה: כוח הבריאה מצטמצם ואינו מגלה את כל האפשרויות הגנוזות בו.

הבעל הטורים מעיר שהמילה "בְּהִבְרָאָם" כוללת את אותיות השם אברהם, מפני שבזכות אברהם נבראו שמים וארץ. אבל איך אפשר לדבר על זכות של אדם שעדיין לא נולד? הרי הוא עדיין לא עשה דבר שיכול להיחשב לו לזכות.

התשובה נמצאת כנראה בהמשך ההיסטוריה, כאשר אברהם שואל את הקב"ה כיצד יתקיימו כל ההבטחות, והרי הוא עקר ואין לו בן. אז אומר לו הקב"ה¹²:

וַיֹּצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה, וַיֹּאמֶר הִבֵּט נָא הַשָּׁמַיְמָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים, אִם תּוּכַל לִסְפֹּר אֹתָם; וַיֹּאמֶר לוֹ, כֹּה יִהְיֶה זִרְעֶךָ.

רש"י כותב שם: **"אָמַר לוֹ צֵא מֵאַצְטַגְנִינּוֹת שְׁלֶךְ שָׂרְאִית בְּמִזְלוֹת שְׁאִינָךְ עֲתִיד לְהַעֲמִיד בֶּן. אֲבָרָם אֵין לוֹ בֶּן אֲבָל אֲבָרָהָם יֵשׁ לוֹ בֶּן שְׂרִי לֹא תֵלֵד אֲבָל שָׂרָה תֵלֵד אֲנִי קוֹרָא לָכֵם שֵׁם אַחֵר וַיִּשְׁתַּנֶּה הַמִּזְלָ דְּבָר אַחֵר הוֹצִיאוֹ מִחֲלָלוֹ שֶׁל עוֹלָם וְהִגְבִּיהוּ לְמַעַלָּה מִן הַכּוֹכָבִים וְזֶהוּ לְשׁוֹן הַבֵּטָה מִלְמַעַלָּה לְמַטָּה."**

כל זמן שהאב הראשון נקרא אברם, אינו יכול להוליד

והוא נמצא תחת שליטת המזלות. הוספת האות ה' מרימה אותו מעל הכוכבים ומבטלת את עקרותו. בזה מתבארים היטב דברי **הבעל הטורים**. מאז חטא אדם הראשון, בריאת העולם הוגבלה, מהלכה נחלש והיא פועלת באיטיות. הה' שבשורשה הצטמצמה. אברהם הוא מי שפותח מחדש את מעשה ה' בעולם. הוא מאפשר לחיים להתרחב ומבטל את העקרות.

חז"ל מלמדים¹³: **"אֵין לָךְ כָּל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב שֶׁאֵין לוֹ מִזֶּל בְּרִקִּיעַ שִׁמְכָה אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ גְּדֹל".** לאור דברי הגאון **מווילנא**, נמצא שהופעת אילני הסרק היא אכן צמצום של המזל, והיא תוצאה של האטת מהלך הכוכבים. במקום להרחיב את מעשה ה', אדם מצמצם אותו; ואברהם הוא שמחזיר לו את התנופה. הוא מסיר את העקרות ופותח את האפשרות לשוב אל המצב הראשון.

רעיון זה יוצא גם מן הכפילות שעליה עמדנו. הפסוק מזכיר כל מצב פעמיים. נוסף על כך הוא משנה את לשונו: תחילה הוא משתמש במילה "ארץ", ואחר כך מחליף אותה במילה "אדמה". השינוי הזה נראה קטן, אבל באמת הוא מורה על עומק העניין. המדרש¹⁴ אומר שהמילה "ארץ" רומזת לעונת ניסן, ואילו המילה "אדמה" רומזת לעונת תשרי.

מעתה מובן שבהזכרה הראשונה, כאשר הפסוק מדבר על חסרון הגשם, הוא רומז לניסן; ואילו בהזכרה השנייה, שבה נאמר שאין אדם, הוא רומז לתשרי. נמצא שבמצב הראשוני, כאשר העולם מתואר מצד בריאת ניסן, הדבר היחיד שחסר לצמחים הוא הגשם. המזלות פועלים אז בכל כוחם, וכל המבנים הרוחניים יכולים לצאת אל הפועל כאשר התנאים מתקיימים. לעומת זאת, המשך הפסוק מדבר מצד בריאת תשרי, וזו תלויה באדם. חטאו משפיע על מצב העולם ומעמיד אותו במצב מצומצם, אף שהיה צריך להגדיל ולרבות את כוחותיו אילו היה האדם נוהג כראוי.

וזו כנראה התשובה לשאלה שנותרה פתוחה. המזלות מופיעים בניסן, אף שהם לכאורה שייכים לטבע המקושר בדרך כלל לתשרי. ומנגד אדם נברא בתשרי, אף שהוא מייצג את העל-טבעי של ניסן. מדוע ההצלבה הזאת?

התשובה היא שהמזלות לא היו אמורים להיות מערכת טבעית סגורה. הם היו צריכים לגלות את המקורות העליונים דרך האדם, שמעשיו היו שורש פעולתם. לכן טבעי שהם יופיעו דווקא בניסן. האדם היה צריך להמשיך את המצב הזה, ואז תשרי לא היה מייצג הנהגה מוגבלת. אבל בחטאו, אדם יצר את

¹² בראשית, פרק טו, פסוק ה.

¹³ בראשית רבה, פרק י', סימן ו.

¹⁴ בראשית רבה, פרק יג, סימן יב.

הגבול שהופך את תשרי למערכת טבעית. מעתה, במקום לשלוט במזלות, הוא נופל תחת שליטתם.

המהלך הזה מובן גם לפי שיטת רש"י, שהצמחים המתונו לתפילתו של אדם. אף שכבר היו מים, הטבע לא פעל עדיין במסגרת טבעית סגורה, אלא היה תלוי בדיבורו של אדם. באותו זמן היה אפשר לומר את דברי רבי סימון בלשון אחרת: **"אין לך כל עשב ועשב שאין לו אדם בארץ המצווה את מזלו ברקיע להכותו ולומר לו גדל"**.

מתוך זה אפשר להבין את הקשר העמוק שבין שנים עשר השבטים לשנים עשר המזלות. כל שבט קשור לאחד משנים עשר צירופי שם ה', והצירופים הללו מכוונים גם כנגד שנים עשר המזלות. כל מזל אינו מבטא מציאות זהה לחברו; כל אחד מנהיג בחינה מסוימת בבריאה, והוא צינור מיוחד שדרכו יורדת החיות האלוהית לעולם. לכן לכל שבט יש זהות משלו, שליחות משלו, ותכונות מיוחדות לו. כולם הכרחיים, מפני שכל אחד ממונה לגלות את החלק בבריאה שנמסר לו.

מעתה מובן מדוע התורה אינה פונה תמיד לכל העם באופן אחיד, אלא מבחינה בין השבטים, נותנת להם ברכות שונות, דגלים שונים, נחלות שונות, ואף – כדברי החת"ם סופר – בתי דין שונים. השוני הזה אינו פירוד; להיפך, הוא תנאי לאחדות. רק כאשר כל שבט ממלא בשלמות את תפקידו, כל הבריאה יכולה להגיע להרמוניה שלה ולגלות את השלמות שהקב"ה רצה בה.

לכן אין תפקיד האדם להיכנע למזלו, אלא להעלות אותו. כמו אברהם אבינו, שיצא מתחת השפעת הכוכבים כדי לשלוט בהם, כך כל אחד מישראל נקרא להשתמש בכוחות שניתנו לו ולכוון אותם לרצון ה'. כאשר כל אחד מגלה בנאמנות את השליחות המיוחדת שהקב"ה נתן לו, הוא אינו בונה רק את עלייתו האישית; הוא משתתף בהתרחבות הבריאה כולה, ומאפשר לעולם לגלות בשלמות את אור הבורא. לכן הגדלות האמיתית אינה ברצון להידמות לאחרים, אלא בגילוי החלק היחיד שהשמים הפקידו בידיו, ובהעמדתו כולו לעבודת ה'.

שבת שלום.
יהודה משה שרביט